

نگارش دانشگاهی
مقاله نویسی

مجموعه نگارش دانشگاهی نشر لوگوس:

۱. نگارش دانشگاهی: پاراگراف نویسی. سید علی اصغر سلطانی.
۲. نگارش دانشگاهی: مقاله نویسی. سید علی اصغر سلطانی.
۳. نگارش دانشگاهی: پژوهش نویسی. سید علی اصغر سلطانی. در آینده.

Academic Writing: Essay Writing
Seyed Ali Asghar Soltani

© Logos Publications 2020

نگارش دانشگاهی
مقاله‌نویسی

سید علی اصغر سلطانی
عضو هیئت علمی دانشگاه باقرالعلوم (ع)

سرشناسه: سلطانی، سیدعلی اصغر، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور: نگارش دانشگاهی: مقاله نویسی / سیدعلی اصغر سلطانی.
مشخصات نشر: تهران: لوگوس، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری: ۳۰۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۸۸-۳۹-۲
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۹۱ - ۲۹۳.
موضوع: مقاله نویسی -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع: Essays – Authorship – Study and Teaching (Higher)
موضوع: نگارش علمی و فنی -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع: Technical Writing – Study and Teaching (Higher)
رده بندی کنگره: ۴۵۰۰ PN
رده بندی دیویی: ۸۰۸/۴
شماره کتاب شناسی ملی: ۶۱۳۲۶۲۱

نگارش دانشگاهی: مقاله نویسی

سید علی اصغر سلطانی

طراح جلد: حسین راست منش
چاپ اول: ۱۳۹۹
شمارگان: ۵۰۰
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۸۸-۳۹-۲
قیمت: ۵۵۰۰۰ تومان

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً یا جزئاً، به هر شکل اعم از چاپ، فتوکپی، اسکن، صوت، تصویر یا انتشار الکترونیک بدون اجازه مکتوب از نشر لوگوس ممنوع است.

ایمیل: info@irlogos.com

تماس با مرکز پخش: ۰۹۰۲ ۱۵۴۰۰۴۲

فروشگاه برخط لوگوس: www.irlogos.com

فهرست

مقدمه	۱
بخش یک: ساختمان مقاله کوتاه	۵
یک: مراحل نگارش	۷
۱.۱. مقدمه	۷
۲.۱. مرحلهٔ پیش‌نگارش	۸
۳.۱. مرحلهٔ نگارش	۱۸
۴.۱. مرحلهٔ پس‌نگارش	۲۳
۵.۱. نتیجه‌گیری	۲۵
دو: از پاراگراف به مقاله کوتاه	۲۷
۱.۲. مقدمه	۲۷
۲.۲. پاراگراف ساده	۲۸
۳.۲. پاراگراف مبسوط	۲۹
۴.۲. مقاله کوتاه	۳۱
۵.۲. تمرین	۳۷
سه: پاراگراف مقدمه	۴۵
۱.۳. مقدمه	۴۵
۲.۳. اجزای پاراگراف مقدمه	۴۶
۳.۳. روش‌های نگارش محرک	۴۷
۴.۳. جملهٔ مدعا	۶۰
۵.۳. طرح مقاله	۶۳
۶.۳. تمرین	۶۶

چهار: پاراگراف‌های پشتیبان و نتیجه‌گیری ۷۱

۷۱. ۱.۴ مقدمه .....
۷۲. ۲.۴ پاراگراف‌های پشتیبان: بازنگری در جمله‌ موضوع .....
۷۶. ۳.۴ اجزای پاراگراف نتیجه‌گیری .....
۷۷. ۴.۴ روش‌های نگارش حسن ختام .....
۸۲. ۵.۴ تمرین .....

بخش دو: انواع مقاله کوتاه ۸۷

پنج: مقاله توصیفی ۹۱

۹۱. ۱.۵ مقدمه .....
۹۲. ۲.۵ زبان در توصیف .....
۹۴. ۳.۵ توصیف عینی .....
۹۶. ۴.۵ بررسی یک نمونه .....
۹۸. ۵.۵ توصیف ذهنی .....
۱۰۱. ۶.۵ بررسی یک نمونه .....
۱۰۴. ۷.۵ تمرین .....

شش: مقاله روایی ۱۰۵

۱۰۵. ۱.۶ مقدمه .....
۱۰۷. ۲.۶ عناصر روایت .....
۱۰۹. ۳.۶ مراحل نگارش و ساختار مقاله روایی .....
۱۱۳. ۴.۶ بررسی یک نمونه .....
۱۱۷. ۵.۶ تمرین .....

هفت: مقاله حل مشکل ۱۲۱

- ۱.۷. مقدمه ۱۲۱
- ۲.۷. ساختمان مقاله حل مشکل ۱۲۲
- ۳.۷. بررسی یک نمونه ۱۲۵
- ۴.۷. تمرین ۱۳۰

هشت: مقاله طبقه‌بندی ۱۳۵

- ۱.۸. مقدمه ۱۳۵
- ۲.۸. تعریف طبقه‌بندی ۱۳۶
- ۳.۸. مراحل طبقه‌بندی ۱۳۷
- ۴.۸. انواع طبقه‌بندی ۱۴۰
- ۵.۸. بیان مدعا در مقالات طبقه‌بندی ۱۴۱
- ۶.۸. بررسی یک نمونه ۱۴۲
- ۷.۸. تمرین ۱۴۵

نه: مقاله مقابله‌ای یا مقایسه‌ای ۱۴۷

- ۱.۹. مقدمه ۱۴۷
- ۲.۹. اهداف مقابله و مقایسه ۱۴۹
- ۳.۹. پاراگراف مقدمه در مقالات مقایسه‌ای و مقابله‌ای ۱۵۰
- ۴.۹. سازمان‌دهی مقالات مقایسه‌ای و مقابله‌ای ۱۵۳
- ۵.۹. بررسی یک مقاله مقابله‌ای ۱۵۷
- ۶.۹. بررسی یک مقاله مقایسه‌ای ۱۶۰
- ۷.۹. تمرین ۱۶۴

ده: مقاله علی و معلولی ۱۶۹

- ۱.۱۰. مقدمه ۱۶۹

۱۷۰.....	۲.۱۰. علت یا دلیل
۱۷۲.....	۳.۱۰. مقاله مبتنی بر علت
۱۷۴.....	۴.۱۰. بررسی یک نمونه
۱۷۸.....	۵.۱۰. مقاله مبتنی بر معلول
۱۸۰.....	۶.۱۰. بررسی یک نمونه
۱۸۲.....	۷.۱۰. مقاله مبتنی بر علت و معلول
۱۸۵.....	۸.۱۰. بررسی یک نمونه
۱۹۰.....	۹.۱۰. تمرین

یازده: مقاله تحلیل فرایند ۱۹۵

۱۹۵.....	۱.۱۱. مقدمه
۱۹۶.....	۲.۱۱. نگارش دستورالعمل
۱۹۹.....	۳.۱۱. بررسی یک نمونه
۲۰۲.....	۴.۱۱. تحلیل فرایند طبیعی
۲۰۴.....	۵.۱۱. بررسی یک نمونه
۲۰۹.....	۶.۱۱. تمرین

دوازده: مقاله تاریخی ۲۱۱

۲۱۱.....	۱.۱۲. مقدمه
۲۱۲.....	۲.۱۲. محتوا و ساختمان مقاله تاریخی
۲۱۵.....	۳.۱۲. چند نکته کلی
۲۱۵.....	۴.۱۲. بررسی یک نمونه
۲۲۵.....	۵.۱۲. تمرین

سیزده: مقاله استدلالی ۲۳۳

۲۳۳.....	۱.۱۳. مقدمه
----------	-------------

۲۳۴	.....	۲.۱۳. عقیده، دلایل، شواهد
۲۳۶	.....	۳.۱۳. مراحل نگارش و ساختمان مقاله استدلالی
۲۳۹	.....	۴.۱۳. بررسی یک نمونه
۲۴۳	.....	۵.۱۳. تمرین

چهارده: مقاله جدلی ۲۴۷

۲۴۷	.....	۱.۱۴. مقدمه
۲۴۸	.....	۲.۱۴. سازمان دهی مقاله های جدلی
۲۵۱	.....	۳.۱۴. استدلال موافق
۲۵۵	.....	۴.۱۴. استدلال مخالف و ردیه
۲۵۶	.....	۵.۱۴. استفاده از واژه های راهنما
۲۵۷	.....	۶.۱۴. بررسی یک نمونه
۲۶۲	.....	۷.۱۴. تمرین

بخش سه: مقاله مبسوط ۲۶۹

پانزده. ساختمان مقاله مبسوط ۲۷۳

۲۷۳	.....	۱.۱۵. مقدمه
۲۷۴	.....	۲.۱۵. ساختمان مقاله مبسوط
۲۸۰	.....	۳.۱۵. بررسی یک نمونه
۲۸۸	.....	۴.۱۵. تمرین

فهرست منابع ۲۸۹

مقدمه

بر اساس نگاهی ساختاری به دستور زبان، می‌توان اجزای سازنده زبان را از کوچک به بزرگ به ترتیب زیر در نظر گرفت: واج، تکواژ، کلمه، عبارت، بند و جمله. مطالعه واج‌ها و تکواژها اختصاصاً وظیفه زبان‌شناسان است، اما آشنایی با کلمات، عبارات، بندها و جملات وظیفه هر کسی است که قصد دارد به هر نوع نگارشی اقدام کند. در عین حال، مباحث دستوری در این مجموعه سه‌گانه گنجانده نشده‌اند چون تا حدودی در طی تحصیلات پیش از دانشگاه و دانشگاه به دستور زبان فارسی پرداخته می‌شود و انتظار می‌رود مخاطبان این مجموعه با اصول دستور زبان فارسی آشنا باشند.^۱

---

۱. هر چند احساس می‌کنم که کتابی ویژه برای دستور زبان فارسی با نگاهی نگارشی باید نگاشته شود و شاید در آینده بعد از اتمام این کتاب‌های سه‌گانه، کتاب چهارمی با این رویکرد نیز بنویسم.

هرچند به نظر می‌رسد که جمله بزرگ‌ترین واحد زبان در گفتار روزمره باشد، اما در نوشتار، جمله کوچک‌ترین واحد نگارشی است. در واقع، با ترکیب جملات است که پاراگراف ساخته می‌شود و قطعاً برای نگارش پاراگراف‌هایی مستحکم تسلط به نگارش انواع جمله به لحاظ ساختاری و محتوایی ضروری است. در عین حال، مشکل نگارش در ایران از پاراگراف شروع می‌شود، نه از جمله.

از این رو بود که جلد اول این مجموعه به پاراگراف‌نویسی اختصاص داده شد. پاراگراف‌ها آجرهای سازنده یک بنای نگارشی‌اند. همان‌گونه که استحکام هر بنا در درجه اول به استحکام تک‌تک آجرهای سازنده آن بستگی دارد، استحکام هر نوشته‌ای، از نوشته‌های عمومی و مطبوعاتی گرفته تا نوشته‌های علمی و دانشگاهی، به استحکام پاراگراف‌های آن وابسته است. به همین دلیل است که یک کتاب کامل را، حدود ۲۱۸ صفحه، به آموزش نگارش پاراگراف اختصاص دادم. این بدان معناست که بدون تسلط عملی در نگارش پاراگراف، خواندن و تلاش برای نوشتن انواع مقاله‌هایی که در این کتاب آموزش داده می‌شوند بی‌ثمر است. واحدهای سازنده مقاله را پاراگراف‌ها تشکیل می‌دهند و تا کسی نتواند پاراگراف‌هایی مسنجم و مستحکم بنویسد، تلاش برای نگارش مقاله نتیجه‌بخش نخواهد بود.

اگر کتاب نگارش دانشگاهی: پاراگراف‌نویسی را خوانده‌اید و تمرین‌های آن را انجام داده‌اید، اکنون با شیوه نگارش پاراگراف‌های مستقیم، چرخشی و تعلیقی و انواع جمله (جمله موضوع، جمله‌های پشتیبان اصلی و فرعی، جمله‌های تحدیدی و جمله نتیجه‌گیری) در این پاراگراف‌ها آشنایی دارید. همچنین می‌دانید که از راهکارهای رتوریکی مختلفی چون مثال زدن، توصیف، روایت، انواع استدلال، مقابله و مقایسه و مانند آن چگونه در قالب پاراگراف استفاده کنید.

اگر چنین است به قلمرو مقاله‌نویسی خوش آمدید. حال زمان آن است که گامی بلندتر در نگارش بردارید و با ترکیب پاراگراف‌ها مقاله‌ای کوتاه و، در نهایت، مقاله‌ای مبسوط بنویسید.

مقاله به نوشته‌ای اطلاق می‌شود که به لحاظ کمی تعداد پاراگراف‌های آن به طور معمول از عدد انگشت‌های دست تجاوز نمی‌کند و به لحاظ محتوایی دربردارنده غالباً اندیشه‌های شخصی خود نویسنده است؛ چیزی شبیه به انشاءهای دبیرستانی. اگرچه اصطلاح فارسی «مقاله» مبهم است، ولی در اینجا تلاش شده است انواع مقاله با کمک معیارهای کمی و کیفی از هم تفکیک شوند. بنابراین، در این کتاب‌های سه‌گانه از چهار نوع مقاله صحبت خواهد شد: مقاله کوتاه^۱ (به اختصار مقاله)، مقاله مبسوط،^۲ مقاله مروری^۳ و مقاله علمی^۴ (علمی و پژوهشی). مقاله کوتاه و مقاله مبسوط در این کتاب و مقاله مروری و علمی در کتاب سوم این مجموعه معرفی خواهند شد.

کتاب حاضر از سه بخش تشکیل شده است. در بخش اول، بعد از فصلی مقدماتی درباره مراحل نگارش، به ساختمان مقاله کوتاه پرداخته خواهد شد. بخش دوم به معرفی انواع مقاله کوتاه براساس راهکارهای رتوریکی اختصاص دارد. در نهایت، در بخش سوم کتاب نشان داده خواهد شد چگونه می‌توان از ساختار مقاله کوتاه عبور کرد و بنا به نیاز حجم مقاله را افزایش داده، مقاله‌ای مبسوط نوشت.

-
1. short essay
  2. extended / long essay
  3. literature review paper
  4. research paper

بخش یک: ساختمان مقاله کوتاه

چه در کتاب قبلی، یعنی نگارش دانشگاهی: پاراگراف نویسی، چه در این کتاب، تلاش شده است ابتدا ساختاری نگارشی که ممکن است یک پاراگراف یا مقاله باشد معرفی شود، سپس نشان داده شود در آن ساختار چه محتوایی می توان ریخت. از این رو، این کتاب در سه بخش تنظیم شده است. بخش اول شامل، ساختمان مقاله کوتاه می شود، بخش دوم به انواع مقالات کوتاه و بخش سوم به معرفی مقالات مبسوط اختصاص دارد.

این بخش از چهار فصل تشکیل شده است. فصل اول شامل مبحثی کلی در نگارش بوده، به شما نشان خواهد داد چه مراحل را باید طی کنید تا بتوانید یک مقاله، رساله یا کتاب خوب بنویسید. این فصل به پیشانگارش، نگارش و پسانگارش می پردازد.

بر همین اساس، در فصل دوم نشان داده خواهد شد چگونه می‌توان از ساختار پاراگراف حرکت کرد و به ساختار مقاله کوتاه دست یافت. در فصل سوم بحثی مفصل درباره ساختار پاراگراف مقدمه ارائه خواهد شد و راهکارهای رتوریکی‌ای که می‌توان از آن‌ها برای ورود به مطلب در مقدمه استفاده کرد معرفی خواهند شد. سرانجام، در فصل چهارم این بخش نشان خواهیم داد که چگونه می‌توان با تغییراتی اندک همه پاراگراف‌های مقدمه و پشتیبان را به هم دوخت و با یک پاراگراف به نتیجه‌گیری پرداخت.

یک: مراحل نگارش

۱.۱. مقدمه .....

در انجام هر فعالیتی اصولاً سه مرحله باید طی شود. مرحله اولیه‌ای که در آن فرد آمادگی لازم برای انجام آن فعالیت را به دست می‌آورد و مطالب لازم را تهیه می‌کند. سپس، مبتنی بر امکاناتی که فراهم کرده است اصل آن کار را انجام می‌دهد. نهایتاً، اقداماتی است که باید انجام شود تا کار به سرانجام برسد. نمونه ساده این فرایند را در آشپزی در نظر بگیرید. اول باید آشپزی بلد باشید و مواد و ابزارهای لازم را تهیه کنید. بعد غذا را با طی مراحل بپزید. سرانجام به تزئین و ارائه آن به مهمانان بپردازید.

نگارش نیز یک فرایند است و مثل هر فرایندی نیاز به طی مراحل مختلف دارد. اگر قصد دارید داستان یا فیلم‌نامه‌ای بنویسید، ابتدا باید پژوهش‌های لازم درباره